

SORSFORDÍTÓ MOZZANATOK –

A MAGYARORSZÁGI KISGYERMEKKORI NEVELŐKÉPZÉS, A BUDAPESTI TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA, AZ ELTE TÓK ÉS ÉPÜLETE TÖRTÉNETÉBŐL

Trezor Kiadó, Budapest, 2012., 256 p. ISBN: 9789638144416

Ravaszné Mitzki Erzsébet recenziója

Pécsi Tudományegyetem, BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

A tanulmánykötet öt tanulmányt tartalmaz, az első négy az intézményben az elmúlt évtizedekben lejátszódó és még mai is folyamatban levő változásokról számol be, az ötödik az 1919-es történelmi eseményekről, annak háttéréről és következményeiről ad reális, elfogulatlan képet.

A kötet előszavában, *Donáth Péter* szerkesztő így fogalmaz: „Kötetünk a 2011. április 12-én »100 év a budai képző épületében. Tanító- és óvodapedagógus-képzés a középfoktól az egyetemi oktatásig« címmel, az ELTE TÓK Tudományos Bizottsága által rendezett konferencián elhangzott előadások tanulmányra bővített, jelentős forrásbázis felhasználásával kiegészített szövegeit adja közre, abban a reményben, hogy a kötet komoly érdeklődésre tarthat számot

- a) a magyarországi történelem, művelődéstörténet,
- b) a kisgyermekkori nevelés, a nevelőképzés története, perspektívái iránt érdeklődők,
- c) a budai tanítóképző egykori tanárai, diákjai és ELTE-s barátai, valamint a XII. kerület lokálpatriótái körében.” (9. o.)

Az előszóból vett idézet alapján az érdeklődő olvasó arra is gondolhat, hogy tulajdonképpen egy konferenciakötetet tart a kezében, ám később az derül ki számára, hogy egy nagyon alapos tanulmánygyűjtemény olvasásába kezdett. A kötet szerzői, *Hunyady Györgyné, Podráczky Judit, Kelemen Elemér, Mikonya György* és *Donáth Péter*, mindannyian szorosan kötődnek az intézményhez, jól ismerik annak múltját, jelenét és reális elképzeléseik vannak annak jövőjéről.

A könyv három nagy fejezetre osztható. Az első fejezet a négyéves képzés bevezetésének folyamatáról és az ehhez kapcsolódó országos tantárgyfejlesztésről, a második fejezet az főiskola szervezeti és tartalmi átalakításáról, a harmadik fejezet az épület falai között 1919-ben lejátszódott eseményekről és annak következményeiről szól.

Hunyady Györgyné munkája a tanítóképzésben bekövetkezett rendszerváltást írja le lépésről-lépésre. Tanulmánya bemutatja a budai tanítóképzőben bevezetett négyéves kísérleti képzést, szól annak tapasztalatairól, nehézségeiről. A tanítóképzés történelmileg is mindig mostoha gyermeke volt a hazai pedagógusképzésnek. 1959-ben valósult meg hároméves felsőfokú formája, amelyre a szerző is utal munkájában. Az 1980-as évektől Európa-szerte nőtt a képzési idő, az évtized végére Magyarországon is jelentkezett az igény a négyéves képzésre. Az írás foglalkozik az 1985-ös oktatási törvénnyel, amely „utat nyitott a változásoknak, innovációknak, a problémákra adható helyi válaszok kimunkálásának.” (17. o.) A szerző részletesen bemutatja a négyéves képzés kidolgozásának folyamatát, az abban résztvevő szereplőket, valamint azt a hosszú folyamatot, ami az 1989/90-es tanév kísérleti oktatásáig végbement. Leírja, hogyan lett a budai koncepció a tanítóképzésben zajló megújítás

országos modellje a 90-es években. A tanulmány zárógondolatai arról szólnak, hogy a „bolognai reform” milyen előnyöket nyújt a tanítóképzés szempontjából, hogyan tudnak a végzett hallgatók továbblépni mester szintű, majd doktori fokozat megszerzésére irányuló oktatási szintre.

A következő tanulmány *Podráczky Judit* munkája. Címe: „A budai képző, mint a tanító- és óvóképzés országos szakmai egyeztető fórumának központja.” Az Országos Tantárgyfejlesztő Bizottság munkájával foglalkozik, melynek a kezdetektől fogva a budai képző volt a szakmai központja. Részletes betekintést nyújt a bizottság történetébe, annak tagjairól, és a munkában résztvevő tanítóképzőkről. Külön fejezetekben szól az 1987–1990-es és az 1990–2002-ig terjedő időszakban elvégzett munkáról, az új tantervről, amely a négyéves tanítóképzés bevezetéséhez készült, majd a 2004–2005-ös időszak HEFOP-pályázatáról, amelynek keretében kidolgozásra került a bolognai rendszerű tanító- és óvóképzés programja és kimeneteli követelményrendszere.

A szerző kiemelten nyilatkozik a felvételt megelőző alkalmassági vizsga fontosságáról, annak követelményeiről, de kritikusan megjegyzi, hogy az elgondolást, miszerint egészségügyi és beszédalkalmassági vizsga előzze meg a felvételt, nem minden képzőintézmény fogadta el.

Kelemen Elemér „A Budapesti Tanítóképző Főiskolától az ELTE Tanító- és Óvóképző főiskolai karáig” című tanulmányában a szervezeti átalakulás folyamatát ismerteti. Megemlíti a négyéves képzés fontosságát és annak 1995-ös általános érvényű bevezetését, majd áttér az 1998/99-es tanév sorsfordító eseményeinek tárgyalására. A felsőoktatási törvény 1996-os módosítása új kritériumokat írt elő az intézményi önállóság feltételeként, de ekkor még nem indultak el az integrációs folyamatok. Az 1998-as kormányváltás gyorsította fel az eseményeket. Az eredeti koncepció szerint az ELTE Tanárképző Főiskolai Kara, a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző és a Budapesti Tanítóképző Főiskola került volna összevonásra, Budapesti Pedagógiai Főiskola néven. 1998 végére már egyre kevésbé volt annak esélye, hogy a főiskola önálló maradjon. Maradt két lehetőség. A Budapesti Pedagógiai Főiskola terve, valamint az a lehetőség, hogy a főiskola integrálódik az Eötvös Loránd Tudományegyetembe. 1999. január 7-én a főigazgatói tanács a következőket fogalmazta meg: „ha az intézményi önállóság megőrzésére nincs lehetőség, a Budapesti Tanítóképző Főiskola a jövőben az ELTE Óvó- és Tanítóképző Karaként kíván működni.” (77. o.) 2000. január 1-jén az utóbbi elképzelés valósult meg. Az intézmény bár önállóságát elvesztette, az ELTE akkoriban hat önálló karának egyike lett.

Mikonya György a jelenlegi helyzet problémáit fejtegeti „Kihívások és válaszok a kora gyermekkori nevelés területén az ELTE Tanító- és óvóképző Karán” címmel. A kora gyermekkori nevelés napjainkban növekvő figyelemnek örvend. Ettől a nemzetközi jelenségtől hazánk oktatáspolitikája sem marad el. Kormányzatokon átívelő programnak tekinti a korai fejlesztés és az iskolai kezdő szakasz megerősítését. A szerző kitér arra, hogy számos kutatás számol be a kisgyermekkori történések meghatározó szerepéről. Az oktatás és a társadalmi egyenlőtlenség kapcsolatának vizsgálatakor rámutat arra, hogy Magyarországon 700 ezer ember él mélyszegénységben, tanulni nem tudó és alig képzett tömegek kerülnek a munkaerőpiacra. Ezekkel a jelenségekkel szemben a pedagógusok csak úgy tudnak fellépni, ha komoly családsegítő feladatot is magukra vállalnak, amely további képzéseken való részvételt tesz szükségessé számukra.

A közoktatási rendszer változását megcélzó, 2001 decemberében elfogadott törvények kapcsán leszögezi, hogy az oktatásban a törvényben leírt változásokhoz képest jelentős többletforrásra, valamint egyre több és jobban képzett szakemberre lesz szükség. Az esélyegyenlőség biztosítása sem lesz könnyű feladat az oktatásban, sokirányú társadalmi együttműködés szükséges hozzá. *Mikonya György* olyan elképzeléseket tár az olvasók elé, amelyek segíthetnek a kisgyermeknevelés módszertanának fejlesztésében, illetve amelyeket kutatási eredményekkel támaszt alá.

A kötetet *Donáth Péter* munkája zárja. Az írás egy történelmi eseményt dolgoz fel, amely 1919-ben játszódott le az intézmény falai között. A Tanácsköztársaság idején, mint sok más oktatási intézményt, a Mozdony utcai épületet is katonai célokra vették igénybe a hatóságok. Az intézménybe a Cserny-különítmény települt be. A szerző a forrásanyagok alapján számol be arról, hogy mi történt a falak között 1919. július 18–22. között. A tanítóképző ezen időszakban Fery Oszkár csendőr altábornagy, Borhy Sándor és Menkina János csendőr alezredek önkényes, bírósági ítélet nélküli kivégzésének helyszíne volt. Bemutatja a kivégzés előzményeit, körülményeit, majd a Tanácsköztársaság bukása utáni bírósági tárgyalás történéseit. *Donáth Péter* mindvégig a dokumentumokra hagyatkozik, nem mutat elfogultságot egyik irányban sem. A dokumentumok feltárása során az olvasó érdekes képet kaphat az emberi jellem formálódásáról, a hatalmi helyzetben lévő és a bírósági tárgyaláson megnyilatkozó azonos szereplők magatartásbeli változásairól. A tanulmány arra is kitér, hogy egy oktatási intézmény, annak vezetése később hogyan viszonyul a falakon belül történt eseményekhez.

Az öt munkát magába foglaló kötet értékes olvasmány lehet mindenki számára, aki korunk pedagógiai változásairól szeretne képet kapni, ugyanakkor azok számára is, akik olyan történelmi események iránt érdeklődnek, amelyek alig kaptak eddig nyilvánosságot.